

Az őskori művészet állatképei önmagukban kiváló ábrázolások, összességük-ből azonban hiányzik az igazi műalko-tásra jellemző *kompozíció*, vagyis a cso-portok értelmes rendbe szedése. Némely barlang falán több száz — egy-két méteres — állatalak zsúfolódik összevisszaságban egymás hegyére-hátára festve. A vadá-szat előtt a sziklára „varázsolt” állatkép a barlanglakók hazatérése után elvesz-tette becseit. Az újabb vállalkozást elő-készítő képet nyugodtan ráfestették a régebbiekre, mert hisz mindegy volt, hová kerül. Csak az volt a fontos, hogy minél élethűbben jelenítse meg a kiszemelt áldozatot, s így — az őshiedelem szerinti — megbabonázó feladatának minél inkább megfeleljen.

Az őskor emlékei között azonban találtak olyan ábrázolásokat is, amelyek az állatvilág és emberélet eseményeit jelenetszerűen örökítik meg. Az észak-afrikai *Atlasz-hegység* híres sziklarajzai közül az egyik megható kép fő figurája egy elefántanya, amint ormányával védi kölykét a behúzott nyakkal, macska-szerű léptekkel alattomosan közeledő leopárd ellen. Másik képünkön — lelő-helye a dél-afrikai *Transvaal* tarto-mány — egy vaskos termetű fekete rinocérosz látható, mely lomhán ágas-kodó ugrással éppen felöklel egy gyer-meket. Szembetűnő a képen, hogy amíg a vadállat otromba teste erőteljesebben természetű, addig az orrszarván maga-tehetetlenül vergődő kis gyerek alakja elnagyolt, feje, keze, lába éppen csak jelzett.

Fekete rinocérosz felöklel egy gyereket. Transvaali szikladombormű

Miért

ÉLETKÉPEK

Hasonlóképpen tanulságos a vadászato-t ábrázoló spanyolországi barlangkép is. A szarvascsapat vágatva menekül — a vadászok nyilainak irányában. Bizonyára erre felé űzik a hajtók. A kicsiny fejű, karcsú lábú és kővérkés testű, más-más nyaktartással futó nőstények (néhányiknek testébe már több nyíl fűrődött) mozgása lebilincselően eleven. A nyilazó emberek alakja viszont sematikus, vagyis csak vázlatosan megrajzolt. Az állatok egymáshoz viszo-

Varázsló üldözi a kengurukat. Ausztráliai törzslakók műkája

Vadászjelenet egy sp. Feltűnő a különbség és a csak vázlatosan

szép?

AZ ŐSKORBÓL

nyitott aránya pontos. Az utóvédként hátramaradt agancsos hím jóval nagyobb a szarvasteheneknél, a köztük futó tarkapettyes testű kicsinyek mérete is helyes. De nézzük csak a vadászokat. A legszó előrelendülő mozdulata fölöttébb kifejező, de a többiek esetlenek. Az első óriás, alatta levő társa hozzá képest törpének hat. Az ember ábrázolására szemlátomást kevesebb gondot fordított az ősművész, mint az állatokéra. A hasonló szemlélet szülőttei a ma is a

di kölykét a támadó párdue ellen.
szak-afrikai sziklarajz

országi barlang faláról.
állisan megformált állatok
elzett emberalakok között

kőkorszak színvonalán élő primitív, azaz természeti népek rajzai. Az Ausztrália törzslakosai köréből fennmaradt képen egy varázsló kengurukat üldöz. A lendületesen ugró állatok testében a rajzoló nagy gondtal megjelölte a csontvázat és a belső részeket is. A varázslót ugyanakkor csak néhány vonallal, felületesen ábrázolta. Törzse aránytalanul hosszú, tartása természetellenes, majdhogynem eldőlt.

Végezetül hasonlítsuk össze az eddigi látottakat egy népművészeti alkotással. A lengyel hegyipásztor rajzán az állatok nem olyan élethűek, mint az őskori ábrázolások teremtményei — mert alkotójuk nem is él olyan feszült figyelmet követelő viszonyban velük. Bárányainak hajlott hátát, gyapjas testét mindazonáltal jól jellemzi. Farkasai azonban — egyikük fönn éppen elragad egy bárányt — inkább a képzelet születtei, mint valóságos lények. A kép szerkezete ennek ellenére sokban rokon a spanyol barlang vadászjelenetének kompozíciójával. Az egymás mellett és mögött levő alakokat itt is, ott is egymás fölé helyezte a művész. Pásztorunknak éppúgy nincs érzéke az arányokhoz, mint régvolt társainak vagy az ausztráliai bennszülöttek: a fák aránytalanul kis méretben rajzolva képe, akár a kengurukat örökítő kép alkotója. Az ősember kezdetleges szellemének látásmódja, íme, tovább él a mai primitívek művészetében, de még a kulturáltabb népek ősi gyökerű népművészetében is föllelhető. Akár a nyiladozó értelmű gyermekek rajzain.

Artner Tivadar

Nyáját őrző pásztor és a farkasok. Lengyel népművész rajza

